

WITOLD LUTOSŁAWSKI

jeden z najwybitniejszych polskich kompozytorów wszech czasów, urodzony 25 stycznia 1913 w Warszawie, w młodości uczył się gry na skrzypcach i fortepianie. Naukę kompozycji podjął u Witolda Maliszewskiego, najpierw prywatnie, a następnie w Konserwatorium Warszawskim (1932-1937), jednocześnie odbywając studia pianistyczne u Jerzego Lefelda. Prawykonanie *Wariacji symfonicznych* pod dyrekcją Grzegorza Fitelberga (1939) przyniosło mu pierwszy wielki sukces. Rozwój kariery utrudniły lata wojny – grał wtedy wraz z Andrzejem Panufnikiem w warszawskich kawiarniach, dokonując opracowań ok. 200 utworów na 2 fortepiany. Z tego czasu pochodzą *Wariacje na temat Paganiniego* cieszące się ogromnym powodzeniem wśród wykonawców.

Okres bezpośrednio po wojnie, w którym czerpał inspirację z muzyki ludowej, wieńczy *Koncert na orkiestrę* (1954) – dzieło mistrzowskie, najczęściej na świecie wykonywany utwór Lutosławskiego. Przez szereg następnych lat kompozytor kształtował swój język muzyczny, pracując m.in. nad harmoniką 12-dźwiękową. Kolejnym arcydziełem była *Muzyka żałobna* (1958), która umocniła rosnącą międzynarodową sławę Lutosławskiego i zaowocowała I nagrodą na Międzynarodowej Trybunie Kompozytorów UNESCO. Rewolucyjną zmianę przyniosły *Gry weneckie* (1961), w których wprowadził element przypadku (w zakresie rytmu i niezależnienia poszczególnych głosów) określony następnie jako „aleatoryzm kontrolowany”, odtąd jeden z jego znaków rozpoznawczych. Wśród najwybitniejszych dzieł następnych lat są *Trois poèmes d’Henri Michaux* (1963), od których rozpoczął intensywną działalność jako dyrygent własnych utworów, *Kwartet smyczkowy* (1964), *Livre pour orchestre* (1968), *Preludia i fuga* (1972). Zainspirowany sztuką wielkich wykonawców napisał z myślą o nich wiele dzieł – *Koncert wiolonczelowy* dla Mściława Rostropowicza, *Koncert podwójny* dla Heinza i Ursuli Holligerów, *Łańcuch II* dla Anne-Sophie Mutter, *Koncert fortepianowy* dla Krystiana Zimermana, *Paroles tissées* dla Petera Pearsa i *Les espaces du sommeil* dla Dietricha Fischera-Dieskaua. Do arcydzieł ostatniego okresu należą *III i IV Symfonia* oraz wokalne *Chantefleurs et chantefables*.

Już od lat 50. Lutosławski cieszył się rosnącą międzynarodową sławą, co znalazło wyraz w zaproszeniach do udziału w prestiżowych festiwalach, do jury konkursów kompozytorskich i do prowadzenia wykładów oraz kompozytorskich kursów. Otrzymywał zamówienia na utwory od czołowych orkiestr i instytucji. Za swoje dokonania został uhonorowany licznymi nagrodami (m.in. im. Jurzykowskiego, Siemens, Herdera, Królowej Zofii, Polar Music Prize, Kyoto Prize), doktoratami honoris causa kilkunastu prestiżowych uczelni w Polsce, Europie i Ameryce (w tym Uniwersytetu Warszawskiego, Jagiellońskiego, Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina, uniwersytetów w Cambridge, Glasgow, Strasbourgu, Chicago, Montrealu, uczelni muzycznych w Cleveland i Bostonie). Był członkiem honorowym wielu akademii artystycznych i naukowych oraz stowarzyszeń muzycznych (wśród nich Royal Academy of Music w Londynie, Académie des Beaux-Arts w Paryżu, Accademia Nazionale di Santa Cecilia w Rzymie, American Academy of Arts and Letters w Nowym Jorku).

Witold Lutosławski zmarł 7 lutego 1994 w Warszawie.

Kompozytor był wyczulony na potrzeby innych i w miarę swoich możliwości starał się przychodzić im z pomocą: zdobywał m.in. niedostępne w kraju leki, finansował leczenie za granicą, fundował stypendia młodym kompozytorom. Czuł się obywatelem, któremu bliskie są sprawy społeczeństwa. Mimo że, jak sam mówił, „nie czuł się predysponowany do jakiegokolwiek działalności politycznej”, to w okresie „Solidarności” brał udział w działaniach Komitetu Porozumiewawczego Stowarzyszeń i Związków Twórczych i Naukowych, wystąpił

także na Kongresie Kultury Polskiej w Gdańsku; w stanie wojennym wspierał pokrzywdzonych, przyłączył się do bojkotu reżimu przez artystów. W 1983 r. otrzymał Nagrodę Artystyczną Komitetu Kultury Niezależnej NSZZ „Solidarność”. W 1989 r. wszedł w skład Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”, a w 1990 – w skład Polskiej Rady Kultury.

Dzieła Lutosławskiego wywarły ogromny wpływ na rozwój muzyki drugiej połowy ubiegłego wieku. Odkrywając nowe obszary muzyki, kompozytor nigdy nie zerwał więzów z tradycją. Siła indywidualności twórczej, konsekwencja w podążaniu własną drogą, mistrzostwo warsztatowe, oryginalność języka muzycznego zapewniły mu rangę jednego z najwybitniejszych kompozytorów XX wieku.

kt